

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ES SZÉPIRODALMI HETILAP.
UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS
TANÍTÓ-EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Egész évre 4 frt. Félévre 2 frt. Negyed-
évre 1 frt. Papok, tanítók és községi előljáróknak egész évre
3 frt, a tanító-egylet tagjainak, községi és körjegyzőknek 2 frt
50 kr. — Egy példány ára 8 kr.
Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

Felolvasó szerkesztő és kiadó-tulajdonos
B E T E G H P Á L

Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 2 kr, azonfelül 1 kr
magánhirdetések □ ca-ként 3 kr, többszöri közlésnél 2 kr-
től kezdve. — Bélyegdíj külön 30 kr. — Nyilt-tér sora 50 kr
Hirdetés és nyilt-tér díja előre fizetendő.
Hirdetéseket e lap részére elfogad minden hirdetői iroda

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: B E T E G H P Á L könyvnyomdája és könyvtárosa (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők.
Kéziratok nem adódnak vissza.

Székely-Udvarhely város a jelen- és a jövőben.

— Nyilt levél a város elöljáróságához és a városatyákhoz. —
Írta: Truncus.

Nagyérdemű uraim! Nem teszem a tűzbe a kezem, hogy Székely-Udvarhely város csakugyan olyan lesz, a minőnek le fogom írni és a minőnek magam óhajtanám, de hogy a jelen nincs homályosítva, bizonyítom önökkel.

Nem is azért írok, hogy korbácsoljak, vagy tanácsot adjak, hanem írok azért, hogy néha beszéljünk magunk között a város ügyéről is. A társadalom minden rétegében megfordulok 25 év óta és figyeltem, de soha sem tapasztaltam, hogy érdemlegesen tárgyalta volna azt; ha előhozódott a város ügye, csak ócsárlást hallottam és legtöbbször méltánytalanul; egyes egyénekbe volt a hiba és kellett bűnhődnie az összesnek. Jó akaratú, őszinte tanácsot nem hallottam, hanem a kibeszélés után napirendre tértek, maradt minden a régi.

Foglalkoztunk a China-Japán háborúval; orosz-angol konfliktussal; néha a megye dolgával, de csak addig, a míg megtudtuk, aki a legény a csárdában; toglalkoztunk Franciaország szennyesével; a magunkét azonban megszokva, azzal nem sokat törődünk.

Ha megengedik, uraim, vezetőjük lesznek, mert — bár önök legtöbbször Székely-Udvarhelyen született és nevedek, de eltévedhet, nem a város terjedelme, hanem a — rendszer telen építkezés és az utcák görbesége folytán. Ez talán eddig fel sem tűnt önöknek, mert ellenkező esetben tettek volna valamit a régi hibák némi kiegyenlítését végett — az utvonalmegállapításáért.

En apáinkat, nagyapáinkat nem kárhoztatom a házak zsufoltságáért, mert az akkori hadakozó időkben kis helyre mennél több ház és ember tömörítése volt a cél, és azt sem

tudom fel, ha egy tekintélyesebb polgár háza vagy telke kedvéért az utca kanyarulatot kapott, mert biz, azon időben a mérnöki tudomány magánosok előtt nem nagy tekintélynek örvendett és egyesek fokozott privilegiummal bírtak: a közből a hasznost és előnyösét dusan kivenni. Ezt nincs miért magyarazzam, önök tudják, hogy a czéhrendszer alatt legnagyobbat ivotta a czéh mester, utána a mesterek.

Nem tartom magyarázatokkal, végezzük feladatainkat; induljunk a város megtekintésére. Kiindulási pont a városháza, az önök tanácskozási helye.

Városháza!... Hát önök városházának mondják ezt a bérházat?... Nem pirulnak, ha egy idegennek bemutatják, hogy ez a bérház van kinevezve városházának, a hol a tisztviselő urak négyével-ötével vannak egy szobának nevezett lyukba beszorítva a rendőrséggel egy födel alatt és még sincs betiltva ez az állapot! Nem ég a talpok, hogy a tanácssterem (?) zajos vendéglő fölé van építve?

Hagyjuk ezt Induljunk. Bocsássanak meg, hogy gyalogszerbe vezetem, de eltekintve attól, hogy fiakker kevés és szabad dijszedésre van engedve, czélszerűbbnek tartom a tüzetesebb megtekintés végett gyalog járni; bár a kövezettünk esküdt ellensége a finomabb dolgozatú cipőnek.

Vigyázzanak, uraim, hogy az ev. ref. egyház oldalához épített viskók, sátrak, nehogy életüket veszélyeztessék, mert bizony ez a százados rondaság a kidülésnek minden órában ki van téve.

No, így szerencsésen kievickélve innen, ez a diszes épület, uraim, a vármegye ujonan épült háza, a melynek szépsége már csak azért is kitűnik, mert itt vele szemben a piacot közepén, hol parknak kellene lenni, van a timárok, csizmadiák, fazekasok, szücsök u. n. iparcsarnoka; továbbá a város tulajdonát ké-

pező — rondaságáról és megbizhatlan építkezéséről nevezetes — régi városház.

Önök nevetnek rajta, hogy iparcsarnoknak nevezem ezt a közlekedést annyira akadályozó két rozoga épületet? Én, uraim, nem nagyzo-lásért nevezem így, hanem csak saját keresztnevének említem. Menjünk, uraim, a két épület között át. Ez a szücsök áruló helye; itt, a mint látják, a kivágott hus, szőr, gyapju, bőr és készárúk együtt árultatnak. De mi lelte önöket, hogy a zsebkezdőt orraikhoz emelték? Tudták eddig is egészségtelen voltát, még is megtürték! Hálát adok az egék urának, hogy kijöttünk; bár nem valami egészséges az egész város, de nézzék uraim, a régi városházánál az ürszék a piacra van építve; a székerek, köztük a szeméthordó is — mert ilyen is van — a piacon tanyásznak; de a szegény rendőrkapitány, bár a kor színvonalán áll, kellő számu rendőr hiányában nem tud intézkedni.

Ez, uraim, a Kossuth-utca, a mely egyenes-ségére és terjedelmére akármely városnak büszkesége lehetne. Az egyetlen utcánk, a hol fasorok vannak, de a kövezet ép oly gyalogatos, mint a város mel-lékutcaiban; járda ugyan van, de az utca kövezeténél is rosszabb. Hogy utvonalmegállapítva nincs, itt is látszik, de még türethető állapot. Engedjék meg, hogy magánházak ud-varába ne vezessem be, mert biz' ott szokott rondaságnál egyebet alig találnék. A szemét szanaszét, a kut a sertésöll, vagy egyéb áll szomszédságában. Az utca baloldalán a róm. kath. temető, a mely ellátja a kutakat vízzel; jobbra pedig a Küküllő a partjaira épített rondaságaival.

Lássuk a másik főutcáját: a Bethlen-utczát. Ehhez már ugyan gyenge és keskeny uton jutottunk s ez alatt szemügyre vehettük az u. n. Varga-patakot is, a mely ritkítja párját az ő baczillus gyűjteményével. A Bethlen-utca zsufolt házakkal; fölötte az ev. ref. temető, balra tőle az ugynevezett Tó az ó ut-

TÁRCSA.

Gyimesig és vissza.

(A „Székely-Udvarhely” eredeti tárczája.)

(Folytatás és vége.)

Az első állomás Madéfalva; épen az állomás közelében emelik is már a siculicidium szomorú emlékkövét; e hely volt 1764-ben az ártatlanok vérével öntözött temetője a székelynek. Pár percznyi megállás után újra indul, hogy elérje az alj utolsó állomását, Szt-Mihály—Szépvizet. Innen kezdve, mintha Svájcz bércei közt haladna vonatunk, hatalmas ivő kerületekben és teljes gözpöfékeléssel hág a híres alagut kellős közepéig. Az emelkedés 25 pro mille, tehát valóságos hegyi pálya s azért hazánkban páratlan. Egy dm-nyi többlet emelkedés mellett már csak fogaskerékkel közelí elhetnék, azért is kolosszalis alkotása a modern technikai tudásnak. Ajánád állomás után következik a híres völgyhid (viadukt), melyet karakói hidnak neveznek a lent folyó, fel nem is látszó, kis hegyi pataktól. Hossza 241 méter és két óriási vasoszlopon nyugszik az aljból 84 m. magasságban. Fehérre van festve s így már a nagyerdei tetőről is tisztán kivehető derült időben. Annyira biztos a hid megszerkesztése, hogy a vonat teljes gőzerővel vágat végig rajta. Előttünk ismeretes is ez a hid, igaz, hogy részleteiben, mert innen szállíták be óriási mennyiségű anyagát s törték össze a Bethlenfalva — csekendi utat. Az ifjak annyira el voltak ragadtatva e hid látásától, hogy nem egy imigyen kiáltott fel: Ez is megéri a 3 frtot. (Ennyi volt egynek a kirándulási költsége.) A következő állomás Lóvész. Egy tető, minden oldalon meredek s többnyire fátlan oldallal. Talán innen is kapta nevét; veszélyes az állatra, emberre, ha véletlenül megindul a mély völgy felé.

Tehát a vidék festői, művész sem tehetne szebbet vásznára; van is szemléltője bőven. A vagonok ablakai, oldaltornáca rakva vannak deákkal, tanárral;

nem gyöz betelni szemünk a kanyargós pályatest szeszélyes változataival. Míg a hosszú és éles fütty mintegy takaródó hangja mindnyájunkat be nem kerget a fülkébe. Az ablakot gyorsan felhuzzuk; itt az alagut. Mesteri alkotása ez a mérnöki tudomány. Hossza 1260 m. és negyedtél percz alatt ér újra napvilágot a vonat. Épen a közepe a vizválasztó, itt éri el zenithjét a hágó s ezt a pontot egy égő lámpa jelzi. A tunel mindkét nyílását kapu zárja el, hogy gonosz emberek okozta balesetek elejét vegyék. Vonatjárás után azonban nyitva tartják, hogy a bent rekedt füst elillanjon, azonban ekkor is őrzik. A ki nem tud imádkozni, főlöleges a tengerre menni; ez az alagut a maga rémséges hosszúságával s a karakói hid szédületes magasságával megtanít mindenkit rája. Az alagut gyimesi oldalán, fent a hegytető két felén szeszélyes bástyafal épült, háborus időben katonai őrszemek számára, igazabban a tunel védelmére végett. És innen gyorsvonati sebességgel lejt a mozdony, csak ellengőzzel tud fékezni; egymást őrzik a karakóinál rövidebb, de épen oly remek völgyátere-szek. Egymásután hagyjuk el Gyimes-Felsőlokot, Középlokot, Gyimesbüköt s az utolsó, hatalmas kanyarodásnál épült áteresznél a honvédő keletnek bércei aljában fekszik uti czélunk végpontja: Gyimes.

Az impozáns indulóház peronján a falu értel-misége nevében Otrobán Nándor derék állomásfőnök fogad bennünket s azonnal a már terítéssel váró ét-terembe megyünk, hogy a megrendelt és már kívánatosá vált ebédet elköltsük. Jól is esett mindenkinek az a keltfogású étel, hát még az a pompás kőbányai, melyet circa 60 darabjával maga az állomásfőnök prezentált. A kedélyes ebéd után, 3 óra tájban indultunk Csángliából Romániába gyalog. A határvám az állomástól 2-2 kilométerre van. Az eső kissé permetezett, de nem áztatott. A határvölgyet a Tatos-pataka öntözi, nagyobb a medre, mint a vize. Két oldalt kiálló hegyfok tövében fekszik a két vámház; a két épület előtti uton pár méter széles semleges terület. A mi házunkat finánczok lakják; a román épületben katonák őrködnek, de milyenek! Látszik még most is, hogy Ozman Pasa nem sokat adott rájuk. Piszkos, rongyos,

törpe alakok, booskorban; katonaruhájok talán még Plevnakorabeli, 37-es szám van rajta. A határszéli falukban laknak s minden két hónapban tartoznak egy heti szolgálatra berukkolni vámoárságnak. Minden akadály nélkül átmegyünk a vámon, velünk a postamester, a plebános és két szemléző. A katonaköpenyegbe bujt ör nagyot bámul rajtunk; az ifjak szánandó mosolyát megtiszteltetésnek veszi; hogyné, a székelytől ritkán részeseül ily becsületben. A legközelebbi falu Palánka, hegyoldalba épített takaros házaival s igen jóképű, módra valló román néppel. A völgyet egészen betölti a patak medre. Vizáradáskor nem is közlekedhetnek. Épen vasárnap, a korosma felé tartunk, előtte ácsorog a falu mindkét nemű szépe, csufja. Bort kérünk és tisztán izleljük. Valóban jó és olcsó; nyulós, mint az olaj, literének ára egy frank; a mi koronánkat csak ennyibe számítja a hájfalatos korosmáros. Mondják az oláh borrhól, hogy édeskesen, kívánóan lopózik belénk s hirtelen hat. S nem is volt ok nélküli ez a feltéves. Kitört bennünk az oláh virtus, de miben? A hymnus, meg a Kossuth-nóták hangjában. Csak ámulak és bámulak; ha értet-ték volna?! De nem féltünk, mert saját fegyverükkel vertük volna meg. Ót óra tájban aztán vissza-indultunk, mert ekkor be szokták csukni a vámpukát. A határgerinczen még jól láthatu a redoutokat, melyeket 1887-ben készítettett hadügyi kormányunk, mikor a muszka-háboru réme kísértett. Érdekes, hogy a mi pályánk is hosszú hiddal végződik, a románai vasutvonali is épen a határnál hiddal kezdődik. Nagyszerű munkamű ez, minden követ külön megmosva állítják be. A vasszerkezet még nincs készen, annyira szeret minket a román, hogy ezeket is Velen-özében készítetteti, francozia mérnökök vezetik az építést. Az egyezés szerint január elsején kell átadni a forgalomnak s addig faalkotmányon fogják pótolni. Ezen időtől fogva rendes gyorsvonat fog közlekedni Csik és Románia között, czéjja a keleti kereskedelem közvetítése. A mi pályánk inkább hadászati szempontból készült; elsőrendű sinen, első osztályu mozdony járja, hegymászásra készített nyolcz egyforma és vastag, apró kerékekkel. Az állomás is

Gyászjelentések

a legdúsabb választékban, bármely perczben 2 órai idő alatt százanként 2 frt 50 krajczártól, minden további 100 drb 1 frt 80 krtól kezdve a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában pontosan elkészítettnek.

czával, mely a város egyik legszebb épületét veszi körül, az állami főreált. Sokan nem is tudják, hogy a vár környéke a város tulajdonát képezte és a tisztelt elöljáróság és az önkölködei — vagy talán még önkök is részt vettek benne — eladták, a helyett, hogy befásították volna. Megbecsülhetetlen bűnök volt ez.

Látom kimerítette önköket ez a szokatlan nagy séta, mellékutczákba nem viszem, mert azok magától érthetőleg egy vonallal sem állnak előbb a főutcánál. Hanem kipihenve magunkat, engedjék meg, hogy zsebeinket, mult gazdálkodásainkat is kimutatva, tárjam fel önkök előtt, mi mindent lehetne, kellene tenni és mily eszközök állanak rendelkezésünkre, hogy könnyű szerrel tehesünk is. Egyszóval milyennek képzelem Székely-Udvarhely várost a jövő tizedbe.

A viszontlátásig!

TANÜGY.

Reformszemlék elemi és ismételő iskoláink fejlesztéséhez.

(Különös tekintettel Udvarhelyvármegye lakóinak népeleti viszonyaira.)

Írta: Kriza Sándor, halmási áll. isk. ig. tanító.

Am azért, hogy félre ne ertessem, a midőn a házi ipart kultiváló ismételő iskolák szervezését sürgetem, azt is kijelentem, hogy nem kívánom még e vármegyében sem ezeket az ipariskolákat a gazdasági iskolák fölé helyezni, egyiket a másik rovására elhanyagolni. Egymás kiegészítőjének, egyenlő fontosságúaknak tekintem mind a kettőféle iskolát. Egyiknek a biztató jövő, a természetes fejlődésnek törvénye, az előtérbe nyomuló kényszerhelyzet, a másiknak a már meglévő, tehát multban gyökeredző népi élet, foglalkozás és keresetmód ad jogot. Ez szem elől nem tévesztendő.

Ezek után lássunk csak mintegy körvonalaiban jelölt, halvány vázlatos képet arról, hol és miféle ismételő iskolák lennének szervezendők Udvarhelyvármegyében egyes vidékeim? Megjegyezni óhajtom, hogy tanulmányom e részletét csakis egy, esetleg rákövetkezendő eszmecsere alapjául szolgáló tervezetnek s nem okvetlen helyben hagyandó, végérvényes megállapodást bocsájtom nyilvánosságra. És talán felesleges is kijelentem, hogy minden egyes vidék, de minden egyes község számára a legmegfelelőbb iskola szervezését, az illető vidék, de még inkább az illető község arra hivatott egyénei, tanítói, előjárói hivatottak javaslatokat előterjeszteni.

Im, álljon itt az én vázlatos javaslatom, vármegyénket tíz vidékre kerekítve.

1. A Nagy-Küküllő folyó alsó (Uj-Székelytől Bögözig) vidékén a már honos és meglévő népi foglalkozás, élet- és kenyérkeresetnek bővítésére elég biztató jövője van az olyan mezőgazdasági ismételő iskoláknak, melyek a pusztán földmívelés mellett még a kender-, gyümölcs-, komlótermelést fogadják el főbb oktatási tárgynak. Házi ipar kultiválására pedig e vidéken oly ismételő iskoláknak lehet okadatolt értelme, a melyek a fűzessző- és szalmafonást, a kender feldolgozását, leg-egyszerűbb vászonneműek szövését, szabását, varrását tehetnek főoktatási tárgynak. Sz.-Keresztúrot pedig egy szitászövő-tanműhelynek szervezése nem mutatkozik-e szükségesnek?

2. A Nagy-Küküllő folyó középső (Óczfalvától Fenyédig) vidékén az olyan gazdasági ismételőnek van jövője, melyek Sz.-Udvarhely város lakói szükségletére való tekintettel, különösen a gyümölcskertészetet, még inkább a konyhakertészetet vennék főoktatási tárgynak. Nehány faluban honos szalmafonó háziipar tovább fejlesztésére szalmafonást kultiváló ismételő is-

kolák szervezése feltétlenül szükségesnek mutatkozik. Ugy Székely-Udvarhelyt egy butor- és épületasztalos-tanműhely beállítására is nagyon kecsesítő kereseti forrással biztat.

3. A Nagy-Küküllő és a két Homoród folyó felső vidékén (Zetelakától délkeletre le Abásfalva - Homoród-Almásig) olyan gazdasági iskoláknak lehet csakis jövője, melyek az okszerűbb takarmánytermelést, a szarvasmarha-, juhtenyésztést fogadják el főoktatási tárgynak, ezekhez csatlakozzanak az oly ismételő iskolák, melyek a finomabb sajt- és turógyártás titkaira tanítanak meg népünk gyermekeit. De felettebb biztató jövője van a vidéken a gazdasági faeszközök faragását kultiváló háziipariskoláknak. A két Oláhfalva valamelyikében pedig taplómunkát, gyermekjátékok készítő tanműhely beállítását mellett szól Homoród-fürdőn évenként megforduló fürdőző közönség emléktárgy-vásárlási kedve is.

4. A két Homoród-folyó középső és alsó vidékén (Homoród-Karácsonfalvától Daróczig) olyan mezőgazdasági ismételő iskolák szervezése kívánatos, melyek a földmívelés mellett az okzerű rétművelést, takarmánytermelést elsősorú oktatási tárgynak tekintenek. Házi ipar kultiválására pedig fűzesszőfonó, az ültetett eper-fák felnöveése után selyemtermelő ipariskolák szervezésének. Bágiban egy gyapjúfonó-szövő tanműhelynek, Kénosznak, Telekfalva- és Sándorfalvának megyei és keresztyéntermelését emelhetné, a gyümölcsök aszálását, befőzését és értékesítését kultiváló tanműhely.

5. A Rika-hegységen túl fekvő vidéken (Felső-Rákost, Magyar-Hermányt magába záró terület) a közönséges értelemben vett mezőgazdasági iskoláknak van jövőjük, ha különös tekintettel lesznek a takarmánytermelés okszerűbb, célzatosabb kultiválására. Nehány községben már honos bordakötés és gyékényfonás, kenderfonó- és szövő háziipar célzatos fejlesztését, ilyféle háziiparra sulyt helyező ismételő iskolák szervezését bizonyára óhajja a nép.

6. Erked-patak völgye és vidékén (Kányád—Szedes köz) az okszerű mezőgazdaságot, állattenyésztést és gyümölcsstermelést kultiváló gazdasági ismételő szervezése kívánatos, háziipariskoláknak pedig különösen kopár hegyoldalon ültetendő eper-fák után jövőben a selyemtermelést, jelenben már a szalmafonó háziipart lehetne kultiválni.

7. A vármegye legnyugatibb szeglete vidékén (Kis-Solymos—Szent-Demeter köz) az okszerű mezőgazdaságot kultiváló ismételő iskolák az állattenyésztést és szőlőtermelést vehetik főoktatási tárgynak. Háziipar kultiválására talán felvehető lenne a szalmafonás.

8. A Fejér-Nyikó- és Gagyipatak vidékén (Pálfalvától le Csekefalva és Rugonfalvát) az okszerű mezőgazdasági ismereteket terjesztő gazdasági iskoláknak van jövője. De itt a sűrű népséggel rakott vidéken többféle háziipar, nevezetesen a kéregveka-, tekenőfaragást kultiváló ismételő iskoláknak, tanműhelyeknek beállítását lehetne javasolni.

9. A Küsmőd-patak vidékén (Siklód, Bözödujfalu köz) okszerű mezőgazdaságot kultiváló ismételő iskolákra szükség van. E vidéken elég biztos jövője van, az oly háziipariskoláknak, melyek a szalmaakalopok fonását tanítanak fejlett izléssel, csinál, ehhez jöhetnek meg gazdasági faeszköz kultiváló (villa, gereblye, szekértengely, lajtorja) háziipariskolák.

10. A Korondi-patak és Kis-Küküllő folyó vidékén (Korond—Parajd) közt oly mezőgazdasági ismételő iskoláknak van jövője, melyek az okszerű állattenyésztésre, takarmánytermelésre fősulyt helyeznének és megvethetnek alapját egy oly havasi tehenészetnek, juhászatnak, melynek sajt- és turótermelése biztosabb jövedelmi forráshoz juttatná a népet. Háziipariskolák pedig gazdasági faeszköz készítését vennének fel oktatási tárgynak. Egy butor- és épületasztalos-tanműhely beállítását valamelyik nagyobb községben, valamint a fazekasipar továbbfejlesztésére Korondon lenne helye egy tanműhelynek.

Im, az ajánlatba hozott ismételő iskolák, tanműhelyek most még mind csak légrétek, ködfátyolképek.

azért oly reugeteg nagy, hogy háboru esetén tisztí la kásokul szolgálhassanak. E ózúra már fényesen be is vannak rendezve. Az állomás előtti hid közép-pillére mellett pedig ott van a dynamittal töltött köoszlop, hogy baj esetén föl lehessen robbantani. Az állomásra ropogós magyar indulók danája mellett tértünk vissza s kezdődött Tóth József első műtüz-művész-mester rakétáinak feleresztése csángó honfiaink szájától mulattatására. Majd vacsorához ültünk az emeletmagasságu étteremben, hol megjelent a falu értelmisége mind s Kolonits dr somlyói orvos, ki nagy barátja lévén az ifjuságnak, pusztán e ózából rándult fel Gyimesbe. És folyt az ének, folyt a táoztok árja rimben, prózában egyaránt, tanárra, diákra, házigazdára, vendéglátókra gyors egymásutánban feszelen jövedv között, ünnepi hangulatban. Költségünk alig vala, hiszen előleges megbeszélés szerint a vendéglős ebédet és vasorát fejünkint 80 krért adott, a kedvre nógató szükségessé rosszat pedig az ottani értelmiség galantirozta. Ebben leginkább az állomásfőnök és a minden ízében magyaros postamester (Vas I.) buzgólkodtak. Legyen nyilvánosan kifejezve mindnyájunk ószinte halála. Erdekes, hogy Gyimest a benszülötti csángókat kivéve, nagyrészt kereskedő lakja. A vasutépítés nagy forgalmat csinál még most is, mert a romániai határhid még sok munkát foglalkoztat. Lehet is találni uton, utfélen elég tallánt. Marozona, tagbaszakadt vad alakok. Mint megannyi Lucchena pislog ki belőlük. A kereskedők csak az ablakon át érintkeznek velök, beereszteni nem tanácsos, mert ha nem szájuk ize szerint alkuszik a kalmár, egyszerűen leütik. Gyimesben gyilkosságnak csak a hírért ismerték, míg a taliánok oda nem kerültek. Nem rég a falu feletti völgyben játszódtott le ily tragédia. Egy szemrevaló csángó menyecsét, talán Gyimes vadvirágát, este 8 óra tájban ugy lelőtték az ablakon át, hogy a puliszka még a szájában maradt. A tettes, olasz szeretője volt,

átment a határon, sohse tudták meg kilétét. Ad vocem Gyimesi vadvirág. Annak idején Géozyt egy kedélyes társaság felhozta, hogy népsziműi fotográfiákat szerzen az ezerforintos pályadíjra. Találkoztam Balánkával, való neve, gazdag ember, pénzét uszorálta kereste; hiven a hogy látta, ismerte, ugy örököltte meg. Találkoztam a »Törpe Csura« harangozó eredeti alakjával is. Csura Máthénak hívják, magát állami harangozónak nevezi (a papot stb. itt a kinstár fizeti). Evi 2 frtot kap a harangozásért. Kiseded alak, bozonos fekete hajjal és szakállal; ószángóozigány típus, félkegyelmű és egy évben épen 12 hónapig részeg, ha — van miből. Epen ócska vasat vitt egy új honpolgár után, midőn szerencsém volt vele találkozni. A husz filleres láttára eldobta a vasat, moudván: Itt van, vigye tovább, a kié! Miért? kérdém. »Mert magyar ember vagyok«, moudá selypes magyarsággal és nyálas mosolylyal. Azt a benyomást keltette, hogy Géozy Csúrája egészen idealizált alak; nem ezé, inkább a bészékelyföldi harangozók kedélyes humora nyert életet abban. Ismertem azt a ózigányprimást Torozkón, kit Jókai »Egy az Isten«-ében megörökített, az a megszólalásig hü rajz.

Kényelmes halás után reggel újra uton, ismételtén látva, élvezve Csik legújabb ósodáját! Majd Szeredába érkeve, szekereken fel Somlyóra, megnézni a bucujáró kegyhelyet, hálát adni Istennek. A derék somlyói direktor rögtönzött villáreggelivel lep meg, aztán haza s vig dalolással ölve el a Gyverdő unalmas kacskaringóit, Oláhfaluban pedig vigadva a megmaradt »róston«, este 1/29-kor az egész karaván megáll a mi vasuti parkunk előtt, hogy utolsó »abszint«-t csináljon s ki-ki haza takaródjék megérdemelt pihenésre, álmodni a természet végig élvezett paszorámájával, a modern teremtő ész bámulatos vívmányával, álmodni az évezred hírében élő magyar vendégszeretet örök halára kötelezett emlékeivel.

EX.

Ámde nem lehetnek-e kézzelfogható valóságok, megtesztült kövarak? Igenis, lehetnek és legyenek! Ezek létesítése székely népünkre nézve valósággal életkérdés, egy fenyegető társadalmi betegségnek, a szocializmusnak leghatékonyabb, talán egyedül kizárólagos ellenszere, orvossága. S ha jó az orvosság, használni kell, mert nagy igazságot fejez ki e közmondás: »Könnyebb a betegséget mellőzni, mint abból kigyógyulni!« (Folyt. köv.)

Körlevél. A homoródljárasi tanítói kör folyó évi november hó 3 án a szokott időben H.-Keményfalván rüdes gyüleet tart, a hová a t. tagtársakat és az érdeklődőket tisztelettel meghívom. Tárgysorozat: 1. Megnyitó és jegyzőkönyvolvasás. 2. Gyakorlati tanítást tart Lőrinczi Béla. 3. Emlékezés Frzsbet királyról. Felolvasás. Tartja Szigethy Ilona tanítónő. 4. Szavaltat Benzédi Mózes által. (Régebbi gyüleéről maradt el.) 5. Felolvasást tart Kriza Sándor. 6. Pénztári jelentés és a tagsági díjak befizetése. 7. Auditványok. Oklánd, 1898. okt. 18. Badó József, jkóri elnök.

Irodalom.

Háromszáz könyvkritika jelent meg a Benedek Elek szerkesztette Magyar Kritika I-ső évfolyamában, melynek tartalomjegyzékét a II-ik évfolyam folyó év október 1-én megjelent első számához mellékelte a szerkesztőség. Háromszáz kritika, manapság, midőn a kritika ugyszólván már-már elhallgatott, háromszáz alapos, kimerítő bírálat manapság, midőn az irodalmi bírálat néhány sornyi ismertetésben talál csak helyet a lapok nagy részében, melyeket teljesen a politika és a napi érdekek foglalnak le maguknak! Olyan szám ez, mely minden részletezésnél jobban bizonyítja, hogy a Magyar Kritika becsülettel állotta meg helyét első évi pályafutása alatt és biztosított arra, hogy a jövőben is teljes odaadással fogja betölteni hivatását. A Magyar Kritika, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter is a legmelegebben ajánlott az iskolák és kulturális intézetek figyelmébe és mely a könyvbírálatokon kívül a színházi, zenei és művészeti életet is figyelemmel kísérte és vezérozikkeiben az általános érdeklő irodalmi és művészeti kérdésekhez szólott hozzá, a szakemberek egész nagy gárdáját zászalja alá hódította és azzal a lelkesedéssel indult második éves útjára, mely megalapítóit és munkatársait kezdettől fogva vezérelte. A Magyar Kritika, mely eddig az összes magyar megjelent könyvek teljes bibliográfiáját és a folyóiratok kimerítő szemléjét közölte, a második évfolyamban a külföldi könyvpiacon nevezetes jelenségeit is számon fogja tartani. Ajánljuk városi és falusi olvasóköröknek és a könyvkedvelő közönség figyelmébe. A Magyar Kritika előfizetési ára egész évre 5 frt. Kiadóhivatala: Kerespesi ut 57.

A »Pillangó« című élelzap 38. száma megjelent és valóban meglepő művészi kivitelű rajzokat találunk benne. A »Pillangó« előfizetési ára egy egész évre csak 4 frt, a ki azonban már most az 1899. évre előfizet, 1898. október hó 1-től ez év végéig ingyen kapja a lapot. A »Pillangó« szerkesztősége és kiadóhivatala Budapestben, VI., Terézkerüt 35. alatt van. Mutatvaunyszám ingyen.

KÜLÖNFÉLÉK.

Erzsébet királyné emlékszozára

a »Székely-Udvarhely« szerkesztősége is az adományok közvetítését illető mozgalmat megindította. A hazafias adományokat bármily kis összeg legyen is elfogadják, nyilvánosan nyugtázza és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankhoz beküldi, hol azokat tovább kezelik. A »Székely-Udvarhely« szerkesztőségéhez újabb következő adományok folytak be:

Lőrincz Jánosné és özv. Dimén Sándorné (Homoród-Szent-Pál) gyűjtőívén . . . 27 kor. 04 fill.
Eddigi gyűjtésünk 17 . . . »

Összesen 44 kor. 4 fill.

Özv. Dimén Sándorné, Lőrincz Jánosné, özv. Benoze Bilázsné, Benoze Dénesné, Egyed Ferenczné, Szabó Mózesné, Dimén Domokos, Salamon Józsefné, Kesztenbaum Samuelné, Török Józsefné, Vas István és Szabó Sándor 2-2 koronával, Nagy Gyula és Füle Lajos 1-1 koronával, Kelemen Lajos 64 fillérral és Kováts Antal 40 fillérral járultak a fennebbi adományhoz.

— **Kinevezések.** Az igazságügyminiszter Koncz Károly marosvásárhelyi kir. ítélőtáblánál alkalmazott aljegyzőt az oklándi kir. járásbíróshoz aljársbíróknak; a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Szathmáry Miklós, Kiss Jakab és Liptay Matild okl. tanítókat, illetve tanítónt a derzi állami elemi népiskolához rendes tanítóknak, illetve tanítóknak; a marosvásárhelyi kir. ítélőtábla elnöke Gergely Ferenc végzett joghallgatót, helybeli Gergely Ferenc birtokos fiát, a marosvásárhelyi kir. ítélőtábla kerületébe, a helybeli kir. járásbíróshoz díjas joggyakorolnoknak nevezte ki.

— **A királyné aróképe vármegyénk dísztermében.** Haller János gróf, vármegyénk főispánja 200 koronával példát adott. A vármegye tisztikara, élén az alispánnal követte a példát s azóta folyton gyül az alap az elhunyt Nagyasszony aróképeinek megfestése költségeire. Mint értesülünk — Homoród-Szent-Pál községben már igen szép összeg gyült egybe a kör fiatal jegyzőjének buzgólkodása folytán. A »Bántóvá Malomtársulat« e ózúra 8 koronát és az országoz emlékre 4 koronát, a társulat molnára előbbi ózúra 1 korona 20 fillért, utóbbira pedig 80 fillért adományozott.

— **Vizsgálóbírói kirendelés.** Az igazságügyi m. kir. miniszter az 1891. évi XVII. t.-oz. 33. §-a alapján a helybeli kir. törvényszék területére vizsgálóbíróknak Simó Balázs dr helybeli kir. törvényszéki bírót és állandó helyettesének Demény Ferencz szintén helybeli kir. törvényszéki bírót rendelte ki.

Lapunk mai számának első cikkével egy igen érdekes cikkesorozat kezdünk meg. Ajánljuk városunk polgármestere s általában a nagyközönség méltó figyelmébe.

Személyi hír. Gyertyánffy Bálint m. kir. honvédőrnagy, a helybeli Gyertyánffy-testvérek fivére e hó 20-án városunkban volt a katonai utóállítás megéjtése végett.

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egyesület végnapjait járja. A földmivelésügyi m. kir. miniszter is meggyőződött arról, hogy ez az egyesület nemes hivatásának nem felel meg, sőt még alapszabályszerű kötelességeit is elmulasztja s ezen okokból az egyesület működését felfüggesztette. Az ügy- és vagyonszerelés megvizsgálására Lekky István miniszteri titkár, Menyhárt Antal számvizsgálóval e hó 17-én városunkba, mint az egyesület székhelyére érkezett. A vizsgálatot a vármegyeház kistermében a miniszteri kiküldöttek megkezdték.

Áthelyezések. Haller János gróf, vármegyénk főispánja Papp Dénes székelykeresztúri járási irnokot a helybeli főszolgabíróvához, Horváth Károly helybeli járási irnokot a székelykeresztúri főszolgabíróvához helyezte át.

Az unitárius egyházi főtanács okt. hó 30-án és következő napjain tartja rendes gyűlését Kolozsvárott, a melyen előterjesztik a püspöknek és az egyházi főtanácsnak évi jelentését. A gyűlés ezután számos az unitárius egyház belső életét érintő kérdést vett tárgyalás alá. Végül egyes indítványokat tárgyalnak és megállapítják a jövő évi szüneti főtanács ülését.

A helybeli jótékony négyesület újabb jelét adta áldozatkészségének, a midőn f. évi okt. 16-án tartott választmányi gyűlésben 100 koronát szavaztak meg az Erzsébet királyné-alap gyarapítására. Ugyanezen gyűlésben megállapodás történt arra nézve is, hogy a szokásos filléres esték esetleg — az idén is megtartassanak; de erre nézve a további intézkedések megtételét Ugron István r. bizottsági elnökre ruházták. Végül elhatározták, hogy özv. Török Pálé elnök iránt való gyöngéd figyelemből — mostantól kezdve az egyesületi ügyeket László Domokosné, mint ügyvivő alelnök intézze közvetlenül és így minden kérelmet hozzá kell beadni s a határozatokat is tőle, vagy Bod Károly titkártól lehet megtudni.

Uj anyakönyvesek. A belügyi m. kir. miniszter vármegyénkbe a fenyédi anyakönyvi kerületbe anyakönyvesnek Bodor József körjegyzőt, a medeséribé Bálint Mihály körjegyzőt; a homoród-oklédiba anyakönyves helyettesnek Jánó Gábor járási irnokot, a lövéteibe Mihály József birtokost, a homoródalmásiba Antonya János jegyzői gyakornokot, a beneibe Farkas Károly vasuti állomási elüljárót, a szentkirályiba Elekes Nándor jegyzői gyakornokot és a hodgyai anyakönyvi kerületbe Kiss Lajos községi pénztárnokot nevezte ki.

Ev. ref. templomépítés Balázsfalván. Balázsfalván 250 lelket számláló ref. gyülekezet áll fenn, melynek kicsiny, rozoga temploma 1878-ban épült. Most tehát a balázsfalvi reformátusok új templomot akarnak építeni és e végből országos gyűjtést indítanak. Kívánatos, hogy a gyűjtés eredményesen járjon, mert a reformátusok Balázsfalván missziót teljesítenek.

A fekete halál Bécsben felütötte szörnyű fejét. Müller dr. tanulmányozni akarta az indiai pestist, papesélt a dögveszszel s oltogatta a tengeri nyulakat és a vége: irtózatoss veszedelem. A kórházi szolga, a ki etette a pestises állatokat, áldozata lett a kísérletezésnek s két ápolónője, sőt Müller dr. is gyanúsán beteg lett.

Iparosaink táncolnak. A helybeli Polgári Önképző és segélyező egyesület minden évben tartani szokott fillérestélyeit folyó hó 24-én (holnap, hétfőn) megkezdik az egyesület nagyszobájában s a nagyközönség pártfogását e helyen is tisztelettel kéri a rendezőség. Az első fillérestély műsora következő pontokból áll: A helybeli zenekar nyitányul játszik. Solymossy Endre koll. tanár, egyetemi elnök megnyitó beszédet tart. Herzog Albert szaval. Lázárné Kabdebó Róza felolvás. Hettás Gusztáv monológot ad elő. Műsor közben a zenekar játszik s végül éjfélig táncol lesz. Az estélyt Fischer Ferencz r. b. elnök, Orbán Erzsébet, Ferenicz Károly, Benedek Árpád és Mészáros Lajos rendezik.

A lefoglalt Tentamen. Emittettük egyik közelebbi számunkban, hogy lapunk kiadója Báltaszéki Lajos dr. fővárosi ügyvéd által a Magyar Tudományos Akadémia ellen szerzői jog bitorlásáért, az Akadémia kiadásában megjelent Bolyai Farkas »Tentamen« cz. világhírű matematikai műve miatt pört indított s hogy a budapesti kir. törvényszék e műre a zárlatot elrendelte. A budapesti V. ker. kir. járási bíróság a zárlatot már foganatosította és a meglévő példányokat zárgondnoki kezelés alá vette a könyvkereskedőknél talált értékeivel együtt. Az igen érdekes irodalmi perben az érdemleges tárgyalás első napja október hó 27-ikére van kitűzve.

Község-ház felavatása. Oroszhegy község képviselőtestülete most épített község-háza felavatása végett 1898. október 30-án délelőtt 11 órakor Demeter Lőrincz dr. főszolgabíró elnöklelte alatt ünnepélyes közgyűlést tart. Sorrend: 1. Elnöki megnyitó beszédet tart Demeter Lőrincz dr. főszolgabíró. 2. A község-ház történetét Tamás Agoston közs. főbíró vázolja. 3. Alkalmi beszédet mond Gálffy István közs. jegyző. 4. A község-ház kulcsait főbíróknak átadja Fekete Beniamin vállalkozó. Közgyűlés után a község-házban társas-ebéd lesz, melyen Kónya Sándor zenekara is közreműködik.

A mai közigazgatás állapotát Becze Antal Csikvármegyei derék alispánja az e hó 15-én tartott közgyűlésen alispáni jelentésében érdekesen apostrophálta. Azt mondja többek között, hogy: »az adókiadásra és behajtásra már csak egy vármegyében is 40-50 ember használtatik kizárólagossággal s e mellett a központi, járási és községi közigazgatás minden faktora behatárolt segédkezik a tulhajtott munka végzésére; és midőn látom, hogy a magán vágyak és szenvedélyek kinövésének korlátozására hivatott igazságszolgálat

tás ugyanazon területen 50-60 emberrel végzi azt a munkát, mely minél jobban kiellégítettik, annál szívesebben szaporodik: nem lehet menekülnöm a tehetségtelenség és szegény bizonyos érzetétől, ha összehasonlítást teszünk, hogy a belügy, honvédelemügy, földmivelésügy, kereskedelemügy, miniszterelnökség és külügy körébe vágó összes kérdéseket és teendőket 40-50 ember végzi a vármegyéken; míg a szerencsétlen közoktatás keretébe tartozó intézkedések végrehajtására egyetlen ember állítottott. Elég egyesesen feltenni a kérdést, hogy ez az állapot a maga lázbetegségében mire vezet? Ma a közigazgatási tisztviselő állása többé nem méltóság és nem társadalmi tisztesség, a legnehezebb robot munkából áll az, mert nincs elnapolás, elodázás és mégis elismerés nélkül mindenki követeléssel áll elő; s ha az országot ideig fentartott középosztály ugyszóval alamizsnáért ellátására vállalkozott: tette azt azon tudatban, hogy az országnak köteles szolgálatokat teljesít és nem kivánatik oly áldozat, a mi javadalmazásával arányban nincs, állása bizonytalanságát és fizetése csökkenését nem gonyolja ki: szóval tette azon tudatban, hogy munkaköre az emberi erőhöz lass szabályozva s ha leendő szaporodásával megfelelő állások rendszeresíttetnek. Várakozása nem teljesült, feltévése alaptalan volt, de most már a lidéroznyomástól nem menekülhet, a visszagurult követ újra és újra felhajtani kényyszerült, mert Sisiphusi munkájában nem szomolhatott a rohanó idővel, más pályát már nem választhat; kibékül a megélhetés minimumával, az előléptetés kilitása nélkül beletörődött a hivatali helyiségek járási gyámoltalanságába, el van készülve a 6 éves kör eshetőségeire, a minden oldalról jöhötő feyelemi vizsgálatokra, mert neki egyedüli védbátyja a vármegye, az pedig szétlőve van. Mindezeket távulról sem azért hoztam fel, mintha a maguk egészsében vármegyénkire volnának alkalmazhatók, mert nálunk az állapotok még tőrhetők, a betegség tünetei még nem mutatkoznak, hanem felhoztam annak igazolásául, hogy az ország-szerte mutatkozó áramlat minket sem hagyott érintetlen, mi is érezzük a naponként szaporodó teher súlyát, de nem kezdeményezünk, még csak nem is panaszkodunk, mert a terhet örököltük és állandó munkában nőtünk fel, rövid életünk a kötelességtudás.

Végtárgyalások. E hó 21-én Győrffy Titusz kir. törvényszéki bíró végtárgyalási elnöklelte alatt Paraczi Páter parajdi lakost súlyos testi sértésért 6 havi fegyházra s nejét, mint büntészet 15 napi fegyházra; Kövesi József agyagfalvi lakost többszöri lopásért 2 évi fegyházra és 10 évi hivatalvesztésre ítélte a helybeli kir. törvényszék. — Másnap, 22-én pedig Mautovich Gyula kir. törvényszéki elnök vezetésével Mihály János helybeli lakost az Oláh István felsőboldogasszonyfalvi lakoson elkövetett súlyos testi sértés miatt 6 havi börtönrre ítélte.

Kolozsvári ünnepek. Kolozsvárról írják lapunknak, hogy az agyagfalvi székely nemzetgyűlés 50-ik s a Kolozsvárot kivézettt vértanuk halálának 49-ik évfordulója alkalmával kegyeletes ünnepeket rendezett az odaváló országos történelmi erekllyemúzeum. Vasárnap délelőtt 11 órakor a vértanuk emlékéhez vonult az ünnepelő közönség. Az emlékoszlop előtt Turehanyi Gyula ágostai evaungélikus lelkész tartott lelkes hangú és magas szárnyalású emlékbeszédet és imát, utána Jakabos Agoston, a Rikán belüli honvédgyulek volt alelnöke szölt az ifjúsághoz. Ezután a Himnusz-t énekeltek el s a vértanuk sírját elhalmozták koszorúkkal, melyek közül különösen kitűnt a kolozsvári hölgyek remek koszorúja.

Délután a rossz idő miatt az erekllyemúzeum gyűjteménye alatt lévő tornaterembe vonult az ünnepelő közönség. Daáky Albert elnök megnyitó beszéde után az ünnepély díszelőke, a 87 éves világtalan K. Horváth Ignác alezredes, az erdélyi lovas-ság egykori főparancsnoka vetett visszapihlantást az agyagfalvi nemzetgyűlésre és az azt követő »seményekre, a melyeknek annyira szereplő részese volt, hogy az első közönséget is ő küldötte másvilágra. Több ízben lelkes éljenzés szakította félbe a szónokot. Utána Bíró Lajos egyetemi hallgató tartott az agyagfalvi gyűlés részleteit ismertető emlékbeszédet, majd dr. Várady Aurél ügyvéd a 49 év előtt Kolozsvárt kivézettt székely vértanuk emlékeivel kapcsolatosan méltatta a nemzeti ünnepek jelentőségét. Végül Székely János egyetemi hallgató szavalt a Szász Gerő Öreg honvéd című versét. E közben Bem tábornok egykori zenekarvezetője, az öreg Salamon játszta a Mátyás király nótáját s a kurucz dalokat. Az ünnepély a Himnusz éneklésével ért véget. Este társas vacsora volt.

Anyamasszony baka volt Mag Albert lövétei illetőségű os. és kir. köztitv. E hó 20-án felakasztotta magát a gyakorló tér mellett »Pap-kert«-ben.

Kinematograph és Graphophon. Konte A. a tudományos világ egyik újabb alkotásával a Schnapek-szálloda nagyszobájában három estén szórakoztatta városunk közönségét, mely halás is volt érette; nagy érdeklődéssel látogatta az előadásokat. A Kinematograph képei a társadalmi élet különböző mozzanatait igen szépen, mondhatni élethűen mutatta be. Az egyes alakok természetesen színben és nagyságban lebegtek szemünk előtt. A Graphophon az operette részletektől a népdalig, éneket és szavaltati darabokat is háson, oly tisztán és hangosan juttatta a közönség soraiba, mintha élő művészek állottak volna előttünk. A tulajdonos elismerést érdemlő eljárását taustított, midőn az egyes intézetek növekedésének igen jutányos díjat szabva, alkalmat adott, hogy azok tanárainak vezetésével ez érdekes és szemléltetésre érdemes találmányokat megfigelgathatták.

Két gyermek egyszerre. Az oroszhegyi »Bagyos« nevű havason Nagy Bertalanuk egy 4 és egy 6 éves fiú gyermeke e hó 19-én az ott levő kutba esett s mind a kettő belefut.

Értesitem Udvarhely és környéke igen tisztelt közönségét, hogy itteni főokmütermem csak október végéig áll fenn. A téli szezonra beszünöttem azt,

a miért is szives látogatásokat a közelben kérem, borsult idő nincs befolyással a felvétel jószágára. Kész szolgálattal vagyok: Honisch L. István, udvari fényképész.

— Egy jó karban levő zongora jutányos áron (részletfizetésre is) eladó. Tudakozódhatni e lap kiadóhivatalában.

CSARNOK.

Az agyagfalvi rét története.

(Az 1898. Április 24-én tartott emlékünnepeken felolvasva. Gyerkó Mihály közs. tanító.)

Mélyen tisztelt közönség!

Kedves gyermekek!

A szabadságharc és az 1848-iki törvények szentesítésének 50 éves jubileumát megünnepelni, iskoláinkat, hogy ezen helyre kivézetttük: annak egy, mindnyájunk által ismert fontos oka van. Hiszen méltó volna-e Agyagfalva, hogy ezen rét róla neveztessek el, ha valahányszor alkalmá nyílik nemzeti ünnepeket szentelni, nem e helyen, a székelyek Rákos-mezején tenné azt, hol minden igaz hazafi egy percze megáll, nagy érdeklődéssel szemléltetvén ezen hegyek közé beékelv sikkagot, melyen oly sokszor gyűlének össze elődeink, hogy törvényeket alkotva, a székelyek autonómiáját megvédjék és fenntartsák.

A székely népek, letelepedés ideje óta, hagyományos szokásként ezen hely vala kijelölve mindig nemzetgyűléseinek színhelyeül, mivel ezen hely természeti fekvésénél fogva legalkalmasabb vala arra. Feleslegesnek látom, hogy ezen szentelt helynek természeti fekvését rajzoljam, hiszen látjuk ezt mindnyáján, kiknek ez alkalommal is jelen lenni szerencsénk van, látjuk, hogy nem kietlen és elhagyatott pusztaság ez, hanem egy áldott kis kánaán, melyen amott lassu méltósággal hömpölyögnek a Nagy-Küküllő fedros hullámai; négy oldalán pedig órangyaloként fekszenek: Agyagfalva, Bögöz, Magyaros és Décsfalva.

Oh, de ezen természeti szépségeinél sokkal nevezetesebb teszik ezt a helyet azok az események, melyek itt időrendben lejátszódtak. A mily lelkesedéssel gyűlt össze a magyar nemzet Rákos-mezejére: oly igaz hazafiai szent érzelmekkel jött mindig erre a rétre is a székely nép.

Ez vala, tisztelt közönség, a székely népek már a Rabonbánk ideje óta, a kek égbolt által nagyszerűen befedett szent temploma, imaháza, melyben a hazafiság oltárára meggyújtott mécsek messzevilágító, lobogó fáklyaként égtek és égnek ma is. Ez volt ezen itt letelepedett népecskének politikai és harci gyűlöhelye; mely őseitől, a húnoktól hátrahagyva, Attila bírodalmának erdősorozta magas bérceit mindig fétett kincs gyanánt őrizte, ide sietett a székely nép tanácsot űlni, valahányszor sérelem vagy csorba esett autonóm jogain, vagy veszelv fenyegette, fenyesekkel övedzett drága örökségét.

Egyike a legnevezetesebbeknek az 1506-ban, advent vasárnap utáni 5-ik napon, Gyergyói Lázár András elnöklelte alatt tartott gyűlés, mely megalkotv az ugynevezett »agyagfalvi constitutiót« (alkotmányt). Ezen agyagfalvi constitutió vala a székelység önkormányzatának legrszébb megnyilatkozása, mert ez nemcsak megerősítv a székely nemzet kiváltságait szabályozó és biztosító »Udvarhelyi constitutiót«, hanem egyszerűsind a nemzetet kibékítv királyával II. Ulászlóval, kívül meghasonlósba jött volt a II-ik Lajos születésekor szedett ökorádó miatt. Azért vala ez t. i., hogy a királynak régóta nem született fia s Lajos születésekor a székelység vonakodott a már elszokott ökorádó megfizetni, e miatt az ökorádó behajtására Tomori Pál fogarasi és munkácsi várparancsnok küldetett, ki aztán a lázongókat megfenyítette.

Ekkor állapított meg a »passiv« ellentállás elve, mely szerint, ha a székelység jogain sérelem ejtetik, ne ragadjon rögtön fegyvert, hanem egy megállapított helyre egybegyűlv, a testvér Magyarország segélyével és közbenjárásával a királyhoz folyamodjanak jogorvoslásért. Kimondatott ekkor, hogy a hazafülös és az, ki a törvényes király ellen bujtogat, a Székelyföldön örökösön száműzessék, ingóságai felprédáltassanak, fekvő javai pedig örökösre szálljanak.

Itt állapított meg, hogy a székely nép jószágai még fejvesztés esetén sem szállnak a koronára, hanem a törvényes örökösökre, vagy ha azok nem lennének, a szomszédja örökölje, nehogy idegen elem a székelység közé plántáltassék. A száműzötteknek pedig csak a király vagy az egész székely nemzet kegyelmezhet meg.

Kimondatott, hogy vasárnap törvényt tartani nem szabad és hogy a bíró 15 nap alatt itéleteit érvényesítse. Ezen törvényeket, bár az akkor divatozó és felszínre került latin nyelven szerkesztették, de nyomban lefordították őket magyarra is.

Igy az »Agyagfalvi constitutió« (L. a székely nemzet Constitutió cz. gyűjteményében) nemcsak mint örálló szerepet a székelység jogai megvédésénél, hanem nyelvéhez való tántoríthatatlan ragaszkodásának is taubizonysága.

Ime tisztelt közönség az »agyagfalvi constitutió«-nak is legfőbb alapelvei azok, ugyanazok valának, a mik ma minden igaz hazafinak köbét hevitik, t. i. Isten, király és haza.

De mielőtt e hely történetét tovább fűzném, nem hagyhatom említés nélkül az amott gyorsan tovasiető patakocskát, a Fonszika patakát sem, mert hisz ennek fűzesekkel benőtt partjain hajdan játszó gyermekek szemléltették a lágyan susogó habokat és virgoncz vesszőparipáikon lovagoltak végig az ott elterülő Fonszika-falván, mely azonban ellenséges támadások és árvizek miatt sokat szenvedett s így a hegy alá, az ugynevezett Agy földére költözött s lett belőle Agyagfalva, később Agyagfalva.

Az említett gyűlés után hihetőleg még többször is gyűlt a székely nemzet ide, de örök időkre emlékeztet

marad az 1848-iki összejövetele, midőn az Erdélyben feltámadt oláhság pusztításai oly mérvet öltöttek, hogy a Székelyföldet is végveszedelemmel fenyegették. Berzenzei László maroszéki képviselő (írja Graza) látva, hogy a Kolozsvár és vidékéről összehozott Mátyas-huszárokkal az oláhok tulkapasait már sehogyszem lehet megakadályozni, azon ötlete támad, hogy szózatot bocsássanak ki és a székely népet október 16-ára gyűlésre hívják az agyagfalvi rétre. Bár nehezen sikerült a törvényes engedélyt rá megkapni, mert a ravasz, de simulékony osztrák főhadparancsnok Puchner, minden áron arra törekedett, hogy azt megakadályozza, végre azonban Mikó Imre gróf kormányzó elnök kérésére mégis megengedte a felsőbb helyről is megjött az engedély azon kikötéssel, hogy azon Mikó elnököljön. Puchner látva, hogy a székely nép csak a hívó szóra vár és seregestől megy az agyagfalvi rétre, az oláhokhoz szit és öket a gyors fegyverkezésre felszólítja.

A míg a székelység Agyagfalvára összegyűlhetett volna, az oláhok vad csordája már megkezdte üldözni és öldöklő kegyetlenségeit. A székelység sem rest, egy percig sem késik, hanem mindenki siet az agyagfalvi rétre, mire október 16-ika felvirrad, már mintegy 50-60 ezer ember gyűlt össze eme szent helyre. Jakab Elek történetíró feljegyzése szerint Csik- és Háromszékből mintegy 15-15 ezerember, Udvarhelyszékből 20-25 ezer, Maroszékról mintegy 2-3 ezer ember és számos küldöttség van jelen, Aranyoszek szintén egy népes küldöttséggel képviselteti magát.

(Vége köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Állatok bélyegzése. A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara tudatja az érdekelte gazdaközön-séggel, hogy az állatoknak sítóvással törzsükön való bélyegzéséből származó károsodás meggátolása czéljából a földmívelésügyi m. kir. miniszter újabb rendeletet bocsátott ki. E szerint az állati bőröknek ezen eljárásból eredő értékesítése első sorban a gazdaságosság, másodsorban pedig a nyersbőrök feldolgozó iparos közönység érdekében megakadályozandó. A rendelet figyelmébe ajánlja a gazdáknak, hogy jövőre a tüzes vassal való bélyegzést vagy teljesen mellőzzék, vagy pedig azt a törzs helyett az állat szarvára, esetleg állkapozán alkalmazzák. Az állategészségügyi szempontból hatóságilag eszközölendő bélyegzés módja azonban továbbra is változatlanul fentartandó.

Szerkesztői üzenetek.

F. Sz. L. Budapest. Kedves postánk verseit mindig örömmel vesszük. A többször említett prózai cikkeket-et is kérjük. A jókívánatokat köszönjük. Szives üdvözlét!

B. D. Budapest. Közelebről levél megy. Addig is üdvözlét V. D. Kilmód. Versekkel el vagyunk látva. Prózát kérünk A jó verneket nem kell protekció.

K. B. Kassza. Újabb szives küldeményeit köszönjük. Inkább az állattenyésztés és e körbe tartozó apróságokat kérünk. A szőlőmivelés nálunk nem fizetődik ki. Hálás köszönet és szives üdvözlét! Sz. J. Budapest. E számra későn érkezett.

HIVATALOS RÉSZ.

Udvarhelyvármegye főispánja. Szám 800-1898. Pályázati hirdetmény. A kormányzatomra bizott Udvarhelyvármegyében rendszeresített utadó alszámvevői állásra ezennel pályázatot hirdetek s felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni ohajlják, hogy az 1883. évi I. t.-cz. 17. §-ában körülírt minősítéseket igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényüket folyó évi december hó 10-ig nyújtsák be hozzám. Ezen állás javacsalomása áll 640 frt évi fizetés és 100 frt lakbérből. Székely-Udvarhelyt, 1898. október hó 2-án. Gróf Haller János főispán.

Másolat. Földmívelésügyi magyar királyi miniszter. 9376. eln. III-2. szám. Valamennyi vármegye alispánjának és valamennyi törvényhatósági joggal felruházott város polgármesterének. Megfelelő kihirdetés végett közlöm, hogy az osztrák os. kir. belügy-miniszter ur folyó évi augusztus hó 20-án 25816. és az ausztriai os. kir. helytartóság folyó évi szeptember hó 25-én 30548. szám alatt kelt értesítései szerint a stíriai os. kir. helytartóság felhatalmazást nyert arra, hogy a ragadós száj- és körömfájás, sertésvész, vagy sertésorbáncz miatt az ausztriai szabad forgalomból kitiltott magyar- és horvát-szlavonorsági törvényhatóságok járványmentes községeiből származó és levágásra szánt kérődzőknek a gráci veszteg vásárra való szállítása és a gráci vágóhid rakodójára való kirakása czéljából az illető felek külön folyamodványai alapján esetről-esetre engedélyeket adhasson. Ily, osztrák külön engedélyek előmutatása mellett és előzetes állami állatorvosi vizsgálat után felvehető állatszallítmányok hetenként hétfőn, kedden, pénteken és szombaton érkehetnek Grácba s az ily állatokat szállító vagonok feltűnő módon Ausztriában a Góbiere, az specialbevalligungral felirással látandók el. Kelt Budapesten, 1898. évi október hó 9-én. A miniszter megbízásából: Lestyánszky, s. k.

Udvarhelyvármegye alispánja. Sz. 24283-898. alisp. Udvarhely város polgármesterének és valamennyi községi előljáróságának. Közhírré tétel végett közlöm. Sz.-Udvarhely, 1898. október 18-án. Jakab Gyula, alispán.

Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 24391-898. alisp. Székely-Udvarhely város polgármesterének és valamennyi község elöljáróságának. Közhírré tétel végett értesítem, hogy Oroszhegy és a kisküküllő-megyei Királyfalva községekben a sertésvész; Gyepes, Homoród-Karácsonfalva, Szent-Pál és Recsenyéd községekben a száj- és körömfájás megszünt s e községek a zárlat alól fel vannak oldva. Kis-Küküllő vármegye Zágór és Fületelke községekben pedig a sertésvész fellépett és e községek zárlat alatt vannak. Székely-Udvarhely, 1898. okt. 17-én. Jakab Gyula, alispán.

Valódi braunschweigi magból termelt káposzta kapható olcsó árban Szőlősi Samu bérgazdaságában Szombatfaluán.

Az

erdélyi hegyi borok

TEU TSCH B. JÓZSEF
pinceszéjből
(Segeevárt, Erdélyben)

Árjegyzék kivonata:

Nagy-Küküllőmenti 1896-beli	1 liter	36 kr.
Marosmenti	1 liter	40 kr.
Kis-Küküllőmenti	1 liter	42 kr.
Bolkácsi	1 liter	60 kr.
Dánosi	1 liter	65 kr.

üveg nélkül. Az üvegekért 7 kr. fizetendő és ugyanez árban tisztán kimosva visszavétnak. Főraktár: GALJANOS fűszer- és csemegeüzletében Székely-Udvarhelyt (Kossuth-utca).

Magas jutalékban

részülnék megbízható szolid ügynökök, kik törvény szerint megengedett sorsjegyeknek, részletfizetésre való eladásával, egy nagy pénzintézet (résztvénytársaság) számlájára foglalkozni ohajtanak. Ajánlatok „Mercator” czimen: Eckstein Bernát hirdetési irodájába Budapest, V., Fűrőd-utca 4. intézendők.

Sz. 14797-898.

fszb.

Árverési hirdetmény.

Melylyel köztudatra hozom, hogy homoród-karácsonfalvi közbirtokosság tulajdonát képező „Csürbük” nevű erdőrészben eladásra kijelölt szakértőileg 4917 frtra becsült bükk-erdő ez évi november hó 10-én d. e. 10 órakor azon község házánál nyílt árverésen a legtöbbet igényelők el fog adni.

Kikiáltási ár a 4917 frt, bánatpénzül ennek 10%-a teendő.

Zárt írásbeli ajánlat, melyben kiteendő, hogy ajánlattevő a feltételeket ismeri és azokat elfogadja — kellő bánatpénzzel felszerelve az árverés megkezdése előtt elfogadatik — utólagos ajánlat nem.

Egyéb részletes feltételek a hivatalos órák alatt itten megtekinthetők.

Oklánd, 1898. október 15.

Benedek Imre,
főszolgabíró.

ORBÁN, NAGY ÉS TAMÁS
CZIPŐÜZLETE
SZÉKELY-UDVARHELYT

elvállal minden e szakmába vágó megrendeléseket a legújabb divat szerint, kiváló esinnal, a legjobb anyagból, pontos elkészítés mellett, úgy minden javítást.